

ŠVIETIMAS
ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖJE:
NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ
ĮTRAUKIMAS

ŠVIET
NVO
TINKLAS | MO

2019

Nacionalinis švietimo NVO tinklas susibūrė siekiant efektyvesnės ir kokybiškesnės švietimo politikos Lietuvoje bei glaudesnio nepriklausomų švietimo veikėjų ir institucijų bendradarbiavimo ją įgyvendinant. Tinklas vienija nacionalines įvairiose švietimo srityse veikiančias nevyriausybinės organizacijas.
Daugiau: www.svietimotinklas.lt

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Analizė parengta pagal projektą „Švietimo paslaugų efektyvumo didinimas ir konkurencingumo skatinimas“, finansuotą LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Turinys

Įvadas	4
Sąlygų NVO teikti švietimo paslaugas Šiaulių miesto savivaldybėje apžvalga	6
Išimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas	8
Bendrasis ugdymas	10
Neformalusis vaikų švietimas	11
Neformalusis suaugusiųjų švietimas	13
Geroji praktika ir rekomendacijos	14

Įvadas

Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ numatyta, kad valstybės ir vietos valdžios institucijos turi sąmoningai siekti perduoti visuomenei vis daugiau galių ir atsakomybės savarankiškai veikti įgyvendinant subsidiarumo principą (5.9.1 str.), o viešasis sektorius turėtų teikti tik tas paslaugas, kurių negali teikti nevyriausybinės organizacijos, bendruomeninės organizacijos ir verslo įmonės (7.6 str.). Dokumente taip pat keliamas tikslas sudaryti realias galimybes viešąsias paslaugas teikti ne tik valdžios institucijoms, bet ir bendruomenėms, nevyriausybinėms organizacijoms ir privačiam sektoriui (7.8.2 str.).

Remiantis minėta strategija, 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje buvo suplanuotas rodiklis, kuriuo siekiama, jog iki 2020 m. bent 15 proc. finansuojamų viešųjų paslaugų viešųjų pirkimų ar projektų atrankos konkurso būdu būtų teikiamos nepriklausomų subjektų (pvz., nevyriausybinių organizacijų), o ne viešojo sektoriaus įstaigų, atitinkamai pertvarkant ir biudžetinių įstaigų tinklą.

Kadangi didelė dalis viešųjų paslaugų teikiamos savivaldybėse, Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras (NIPC) 2015 m. parengė nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo metodiką¹. Šiame dokumente išsamiai išnagrinėtas viešųjų paslaugų turinys, dažniausiai naudojama nevyriausybinių organizacijų (NVO) įtraukimo į viešųjų paslaugų teikimą praktika bei pateiktos rekomendacijos savivaldybėms, kaip sustiprinti bendradarbiavimą su pilietinės visuomenės organizacijomis įvairiose srityse, įskaitant ir švietimą.

Pastaraisiais metais Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras vykdė išsamią stebėseną apie NVO įtraukimą į savivaldybių viešųjų paslaugų sistemą kultūros, socialinių paslaugų, švietimo ir sporto srityse. Paskelbti naujaisi 2018 m.

1 NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo metodika. Atnaujintas II leidimas, 2017 NIPC. Internete: http://www.3sektorius.lt/docs/Savivaldybiu_NVO_bendradarbiavimas_2017_2018-02-20_17:22:21.pdf

duomenys² rodo, kad iki 2020 m. numatyto bendro 15 proc. rodiklio greičiausiai nepavyks pasiekti – nagrinėtais metais nevyriausybiniam sektoriui tebuvo skirta 12 proc. sporto, 7,9 proc. socialinių paslaugų, 3,8 proc. kultūros ir vos 2,9 proc. švietimo srities viešosioms paslaugoms skirto biudžeto. Akivaizdu, kad švietimo sistema Lietuvoje iki šiol yra labai uždara ir nevyriausybiniams organizacijoms veikti šioje srityje yra sudėtinga. Siekdamas išsiaiškinti, kokios priežastys lemia vangų švietimo paslaugų perdavimą, 2019 m. Nacionalinis švietimo NVO tinklas nusprendė išanalizuoti švietimo paslaugų teikimo praktiką ir bendradarbiavimą su NVO pasirinktose savivaldybėse.

Analizės tikslas – apžvelgti ir išnagrinėti, kokias teises, administracines ir finansines sąlygas nevyriausybiniams organizacijoms teikti ikimokyklinio ugdymo (IMU), bendrojo ugdymo, neformaliojo vaikų švietimo (NVŠ) bei neformaliojo suaugusiųjų švietimo (NSŠ) paslaugas sudaro Šiaulių miesto savivaldybė. Buvo nagrinėjami savivaldybės strateginiai planavimo dokumentai, vykdomos finansavimo programos ir konkursai, siūlomoms organizacijų stiprinimo ir įtraukimo į švietimą sąlygos bei realios organizacijų galimybės šiomis sąlygomis pasinaudoti. Tyrimo metu taip pat siekta išsiaiškinti, ar įgyvendinama anksčiau minėtoje Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro metodikoje pateikta rekomendacija reorganizuoti savivaldybės teritorijoje veikiančias papildomo (neformaliojo) vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų švietimo įstaigas ir konkurso būdu finansuoti pačių gyventojų siūlomas iniciatyvas bei sudaryti projektų vykdytojams sąlygas viešąsias paslaugas teikti savivaldybės disponuojamuose visuomeninės paskirties objektuose³. Remiantis analizės metu surinktais duomenimis, savivaldybei ir savivaldybėje veikiančioms NVO pateikiamos rekomendacijos dėl glaudesnės partnerystės ir sėkmingesnio nevyriausybinio sektoriaus įtraukimo į švietimo sritį.

2 http://www.3sektorius.lt/docs/2018_paslaugu_perdavimo_digramos_2019-11-27_15_25_00.pdf

3 NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo metodika. Atnaujintas II leidimas, 2017, NIPC. Internete: http://www.3sektorius.lt/docs/Savivaldybiu_NVO_bendradarbiavimas_2017_2018-02-20_17:22:21.pdf

Analizei naudoti viešai prieinami savivaldybės bei kitų institucijų strateginiai dokumentai, veiklos planai, aktualūs teisės aktai, švietimo statistiniai

duomenys. Taip pat buvo remiamasi informacija, gauta iš įstaigų ir organizacijų telefonu bei fokusuotos grupės diskusijos su suinteresuotosiomis šalimis, vykusios 2019 gruodžio 10 d. Šiaulių Gytarių progimnazijoje, metu. Diskusijoje dalyvavo 12 dalyvių iš Šiaulių miesto savivaldybės Švietimo skyriaus, savivaldybės švietimo įstaigų bei švietimo paslaugas teikiančių NVO.

Ši analizė parengta pagal Švietimo nevyriausybinių organizacijų (NVO) tinklo vykdomą projektą „Švietimo paslaugų efektyvumo didinimas ir konkurencingumo skatinimas“, finansuojamą Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Projekto vykdymo metu parengtos dar keturių savivaldybių – Alytaus, Alytaus rajono, Tauragės ir Vilniaus – analizės bei gerosios patirties įtraukiant NVO gidas.

Sąlygų NVO teikti švietimo paslaugas Šiaulių miesto savivaldybėje apžvalga

Savivaldybės duomenimis, iš 460 Šiaulių mieste veikiančių NVO, apie 50 yra švietimo nevyriausybinių organizacijų⁴. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro duomenimis, 2018 m. savivaldybėje 2,71 proc. švietimui skirtų lėšų skirta NVO⁵.

2018–2021 metų Šiaulių miesto savivaldybės strateginiame veiklos plane⁶ numatyta, kad skatinant Šiaulių miesto gyventojų visuomeniškumą ir bendruomeniškumą ir toliau bus remiama jaunimo ir nevyriausybinių organizacijų veikla, bus finansuojami jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų projektai, taip pat nevyriausybinių organizacijų veikla ir plėtra.

Šių priemonių tikslinės grupės – Šiaulių mieste registruotos ir veikiančios jaunimo ir su jaunimu dirbančios organizacijos bei neformalios jaunimo grupės, nevyriausybinių organizacijų. Tame pačiame dokumente taip pat yra numatyta bendradarbiauti su nevyriausybinių organizacijomis, bendruomenėje teikiančiomis socialinės reabilitacijos paslaugas neįgaliesiems.

Savivaldybėje yra įsteigta NVO taryba ir paskirtas savivaldybės NVO koordinatorius. Savivaldybėje vykdoma keletas finansavimo programų, kuriose gali dalyvauti NVO:

- Nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimo konkursas⁷. 2018 m. finansuoti 29 projektai, bendra finansavimo vertė – 35 000 eurų, 2019 m. finansuota 14 projektų, bendra konkurso vertė – 32 500 eurų. Pagal 2019 metų nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimo konkurso prioritetinių sričių sąrašą tinkamomis finansuoti laikomos veiklos, susijusios su Šiaulių, kaip aktyvaus jaunimo miesto, įvaizdžio gerinimu, socialiai pažeidžiamų, vienišų, senyvo amžiaus žmonių užimtumo didinimu, pagalbos vaikui ir šeimai plėtra. Švietimas nėra išskirtas kaip prioritetinė veiklos sritis.
- Jaunimo iniciatyvų rėmimo konkursas⁸, kuriuo remiama jaunimo veikla, miesto jaunimo aktyvumas ir pilietiškumas, sprendžiamos Šiaulių miesto 14–29 metų amžiaus jaunimo problemos, sudaromos sąlygos formuoti jauno žmogaus asmenybei ir integruotis į visuomenės gyvenimą bei stiprinama jaunimo organizacijų partnerystė. 2018 m. finansuota 10 projektų, bendra finansavimo suma – 10 000 eurų; 2019 m. finansuota 10 projektų, bendra finansavimo suma – 9 100 eurų. Nors viešai skelbiami tik finansuotų projektų pavadinimai⁹, iš kai kurių galima daryti prielaidą, kad jie yra susiję su neformaliuoju švietimu.
- Bendruomeninės veiklos projektų finansavimo programa¹⁰, pagal kurią 2019 m. skirta 54 000 eurų parama 8 projektams. Nors vaikų ir jaunimo užimtumas bei švietėjiška veikla yra įtraukti į šios programos prioritetus, vis dėlto ši finansavimo programa orientuota į bendruomenines organizacijas, vykdančias socialines veiklas, t. y. nėra tiesioginio tikslo stiprinti viešojo ir nevyriausybinių sektoriaus partnerystę švietime.

4 Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenys (NVO, gaunančios 2 proc. GPM ir realiai vykdančios veiklą)

5 http://www.3sektorius.lt/docs/2018_paslaugu_perdavimo_digramos_2019-11-27_15_25_00.pdf

6 <https://www.siauliai.lt/Miesto%20strateginis%20planas667>

7 Nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimo konkurso nuostatai <https://www.siauliai.lt/lit/Nvo-projektu-remimas>

8 Jaunimo iniciatyvų rėmimo konkurso nuostatai <https://www.siauliai.lt/lit/Jaunimo-iniciatyvu-remimas>

9 <https://www.siauliai.lt/lit/Jaunimo-iniciatyvu-remimas>

10 Dėl Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomeninės veiklos stiprinimo 2017–2019 metų veiksmų plano įgyvendinimo 2.3 priemonės „Remti bendruomeninę veiklą savivaldybėje“ įgyvendinimo Šiaulių miesto savivaldybėje tvarkos aprašo patvirtinimo, TAR, 2019-06-11, Nr. 9443

- Nevyriausybinų organizacijų plėtrai mieste užtikrinti yra nustatyta Šiaulių miesto savivaldybėje registruojamoms nevyriausybiniams organizacijoms steigti ir perregistruoti reikalingų lėšų kompensavimo tvarka. Kompensacijos dydį nustato savivaldybės NVO taryba. 2018 m. savivaldybės veiklos ataskaitoje nurodyta, kad šia galimybe pasinaudojo 8 NVO. Savivaldybės pateiktais 2019 m. duomenimis¹¹, apie 270 eurų finansavimas skirtas taip pat 8 organizacijoms, tačiau paramos gavėjų sąrašas viešai neskelbiamas.

Fokusuotos grupės diskusijos metu savivaldybės atstovai pažymėjo, jog miesto NVO trūksta kompetencijų tinkamai parengti ir įgyvendinti projektus. Jų teigimu, siekiant sustiprinti NVO kompetencijas ir pagerinti projektų rengimo lygį, buvo ne kartą organizuoti mokymai nevyriausybiniams organizacijoms. Taip pat kaip problema buvo nurodyta ir tai, kad miesto NVO nėra labai aktyvios, ne visada domisi savivaldybės siūlomomis galimybėmis.

Švietimo savivalda. Savivaldybėje veikia Švietimo taryba, tačiau jos sudėtyje iš 15 narių tik 2 atstovauja NVO, konkrečiai – Lietuvos moksleivių sąjungai bei Šiaulių jaunimo organizacijų asociacijai „Apskritasis stalas“¹².

11 <https://www.siauliai.lt/lit/Nevyriausybinu-organizaciju-taryba-pasi-sake-uz-viesuju-finansu-taupyma>

12 Šiaulių miesto savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės Švietimo tarybos sudėties patvirtinimo“, 2019 m. gegužės 3 d., Nr. T-156

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas

Šiaulių miesto savivaldybėje ikimokyklinio/ priešmokyklinio ugdymo paslaugas teikia 37 įstaigos: 31 iš jų yra savivaldybei pavaldi biudžetinė įstaiga ir 6 nevalstybinės viešosios įstaigos: viešoji įstaiga „Garso servisas“, viešoji įstaiga „Mažieji šnekoriai“, VšĮ Šiaulių Valdorfo darželio-mokyklos bendruomenė, VšĮ „Mūsų kiemelis“, VšĮ „Kiškių miškas“ ir VšĮ „Smalsieji pabiručiai“, įsteigta 2002 m. kaip pradinio ugdymo mokykla, o 2016 m. pradėjusi teikti ir ikimokyklinio ugdymo paslaugas. Oficialiosios statistikos duomenimis (1 lentelė),

1 lentelė. Ikimokyklinis ugdymas Šiaulių mieste

Metai	Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų skaičius	Ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius	Ikimokykliniame ugdyme dalyvaujančių vaikų dalis, palyginti su atitinkamo amžiaus vaikais, proc.
2018	5 176	35	86,5
2017	5 117	35	83,1
2016	5 060	34	79,4
2015	5 120	34	78,6
2014	5 090	33	77,5

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas <https://osp.stat.gov.lt/>

pastaraisiais metais Šiauliuose ikimokykliniame ugdyme dalyvaujančių vaikų skaičius augo. Nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų paklausą patvirtina per pastaruosius trejus metus didėjantis vaikų skaičius (1 pav.)

Atsiradus vietų trūkumui savivaldybės darželiuose, Šiaulių miesto savivaldybė 2015 m. patvirtino ikimokyklinio ugdymo programų, kurias įgyvendina Šiaulių miesto nevalstybinės švietimo įstaigos ir laisvieji mokytojai, finansavimo tvarkos aprašą¹³, pagal kurį skiriama 70 eurų vieno mėnesio

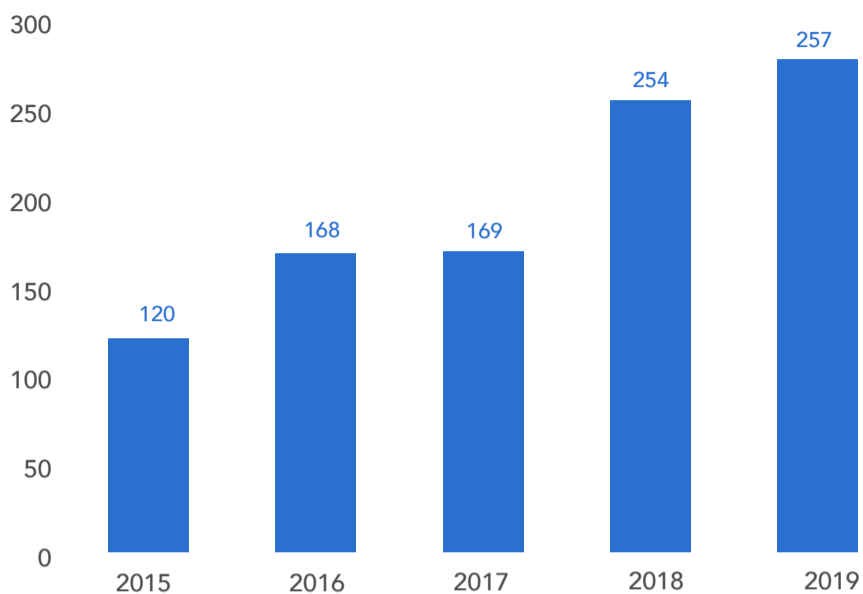
13 Dėl ikimokyklinio ugdymo programų, kurias įgyvendina Šiaulių miesto nevalstybinės švietimo įstaigos ir laisvieji mokytojai, finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo, TAR, 2015-08-28, Nr. 13160

ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui, kurio tėvai (globėjai) yra sudarę mokymo sutartį su Šiaulių miesto nevalstybine švietimo įstaiga ar laisvuoju mokytoju. Tvarkos apraše reglamentuojama, kokias išlaidas organizacijos gali apmokėti iš šių lėšų¹⁴, bei nustatyti atsiskaitymo reikalavimai. Lėšas reikalaujama panaudoti per kalendorinius metus, t. y. nėra galimybės jas kaupti brangesnėms ugdymo priemonėms įsigyti ar kitoms ilgalaikėms ugdymo reikmėms. Svarbu paminėti, kad maksimalų skaičių vaikų, kuriems gali būti skiriama 70 eurų mėnesinė dotacija, kiekvienais metais nustato Savivaldybės taryba, atsižvelgdama į Šiaulių miesto gyventojų ikimokyklinio ugdymo poreikį ir biudžeto galimybes. Taigi lėšų poreikis „nuleidžiamas iš viršaus“, todėl yra rizika, kad ne visada bus atsižvelgta į realų nevalstybinių organizacijų poreikį. Svarbu pažymėti, kad į šią dotaciją pretenduojančios nevalstybinės įstaigos ir laisvieji mokytojai turi turėti

ikimokyklinio ugdymo programoms įgyvendinti pritaikytas patalpas, įrangą ir priemones. Toks reikalavimas visiškai suprantamas ugdymo kokybės užtikrinimo atžvilgiu, tačiau kartu įtvirtina nelygiavertę nevalstybinių įstaigų pradinę poziciją lyginant su savivaldybės įstaigomis, kurios gauna finansavimą tiek ugdymui, tiek mokyklos ūkio reikmėms.

14 12. Savivaldybės biudžeto lėšos turi būti naudojamos šioms vaikų ugdymo reikmėms: 12.1. pedagoginių darbuotojų darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms, kvalifikacijai tobulinti; 12.2. ugdymo priemonėms ir kitoms išlaidoms, tiesiogiai susijusioms su ikimokyklinio ugdymo programos vykdymu. 13. Lėšų negalima naudoti: 13.1. komunalinėms, remonto, rekonstrukcijos ir statybos išlaidoms padengti; 13.2. nevalstybinės švietimo įstaigos ir laisvojo mokytojo įsiskolinimams padengti.

1 pav. Vaikų skaičius nevalstybinėse ikimokyklinio ugdymo įstaigose Šiauliuose mieste

Šaltinis: Šiaulių miesto atviri duomenys <http://atviri.siauliai.lt/>

Savivaldybė nevalstybinėms ikimokyklinio ugdymo įstaigoms mokinio krepšelio ugdymo lėšas skiria įstatymų nustatyta tvarka. Fokusuotos grupės diskusijos metu savivaldybės atstovai neprieštaravo ūkio lėšų skyrimui ir nevalstybinėms įstaigoms, tačiau, jų teigimu, nėra teisinio reguliavimo, atveriančio galimybes iš savivaldybės biudžeto subsidijuoti nevalstybinių įstaigų administravimo arba išlaikymo išlaidas: „Mes negalime įeiti į kitą sektorių, ir tai riboja mūsų galimybes. Per teisėkūrą tuos sektorius reikia suartinti“.

Galimybės naudotis savivaldybei priklausančiomis patalpomis, pasak savivaldybės atstovų, buvo suteiktos pirmųjų nevalstybinių darželių kūrimosi metu, tad daugelis jų veiklą pradėjo kitų savivaldybės mokyklų patalpose. Nors šiuo metu galimybė gauti patalpas panaudos būdu egzistuoja, tačiau realiai pasinaudoti šia galimybe nepavyko nei vienai įstaigai.

Bendrasis ugdymas

Šiaulių miesto savivaldybėje bendrojo ugdymo paslaugas teikia 35 bendrojo ugdymo mokyklos, iš kurių 2 – VšĮ „Smalsieji pabiručiai“ ir VšĮ Šiaulių jėzuitų mokykla – yra nevalstybinės viešosios įstaigos. Abi įstaigos įstatymų nustatyta tvarka iš savivaldybės gauna mokinio krepšelio ugdymo lėšas, Šiaulių jėzuitų mokykla pagal tarptautinę sutartį taip pat ir mokyklos ūkio lėšas. Oficialiosios statistikos duomenimis, bendrojo ugdymo mokinių skaičius Šiaulių miesto savivaldybėje pastaraisiais metais šiek tiek mažėjo¹⁵.

VšĮ „Smalsieji pabiručiai“ atstovų teigimu, nevalstybinio bendrojo ugdymo paklausa ir poreikis Šiaulių mieste yra. Vis dėlto daugiau nevalstybinių mokyklų mieste nesisteigia galbūt dėl to, kad tai, palyginti su ikimokykliniu ugdymu, žymiai daugiau ir įvairesnių išteklių reikalaujanti paslauga. Kol įstatymo pataisos dėl mokyklos ūkio lėšų skyrimo nevalstybinėms mokykloms nepriimtoms, naujiems teikėjams, ypač nepelno subjektams, šioje srityje pradėti veikti yra sudėtinga. Įstaigos vadovė taip pat pažymėjo, kad per ilgą veiklos laikotarpį santykis su miesto savivaldybe pagerėjo, visa informacija apie nevalstybinėms įstaigoms aktualius sprendimus jiems teikiama. Nepaisant to, mąstymo skirtis tarp „mūsų mokyklų“ ir privačių kaip „ne mūsų mokyklų“ bei atitinkamai „mūsų“ ir „ne mūsų“ vaikų vis dar egzistuoja. Galbūt šiam požiūriui pasikeitus atitinkamai keistųsi ir nevalstybinių mokyklų veiklos sąlygos.

Šiaulių miesto savivaldybė nemažai dėmesio skiria ugdymui už mokyklos sienų, t. y. plėtoja partnerystę su įvairiais partneriais per vykdomas specialias programas. Iš jų paminėtina:

- Sistemingas socialinės partnerystės tarp bendrojo ugdymo mokyklų ir kitų organizacijų modelis, skirtas **mokinių socialinėms kompetencijoms**

ugdyti Šiaulių miesto savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose (toliau – Socialinių kompetencijų ugdymo modelis). Tai kryptinga veikla, orientuota į visuminį asmenybės ugdymą, padedanti mokiniams pažinti įvairias užimtumo sritis ir karjeros galimybes, planuoti būsimą karjerą. Socialinių kompetencijų ugdymo modelį 2018 m. įgyvendino 26 bendrojo ugdymo mokyklos (2017 m. – 25, 2016 m. – 7), į veiklas įtraukta per 6 000 mokinių. 2018 m. prie Socialinių kompetencijų ugdymo modelio įgyvendinimo prisijungė dar 18 savivaldybės įstaigų, įmonių ir organizacijų (2018 m. – 101, 2017 m. – 83, 2016 m. – 60), kurios įsipareigojo sudaryti sąlygas Šiaulių m. bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams ugdytis socialinius gebėjimus atliekant profesinę (darbinę) ir visuomenei naudingą (socialinę pilietinę) veiklą. Savivaldybės administracija su minėtais socialiniais partneriais pasirašė bendradarbiavimo sutartis¹⁶.

- **STEAM ir STEAM Junior programos**, skirtos bendrojo ugdymo mokyklų mokinių susidomėjimui STEAM krypties mokslais didinti bei praktiniams įgūdžiams stiprinti. Programa vykdoma konkursinio finansavimo principu, skiriant 1000 eurų finansavimą 10 val. trukmės programoms įgyvendinti. Konkurse gali dalyvauti Šiaulių mieste veikianti aukštoji mokykla, profesinio rengimo centrai, verslo įmonės, viešosios įstaigos, neformaliojo vaikų švietimo mokyklos, bendrojo ugdymo mokyklos. Pažymėtina, kad teisinė galimybė dalyvauti šioje programoje NVO (t. y. viešosioms įstaigoms) atsirado tik 2019 m., iki tol ji buvo skirta tik universiteto, profesinio mokymo įstaigų ir verslo partnerystėms. Deja, pateiktų paraiškų sąrašai savivaldybės interneto svetainėje neskelbiami arba jų paieška yra pernelyg sudėtinga, o skelbiamuose patvirtintų teikėjų sąrašuose NVO nėra¹⁷.

15 <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?region=all#/>

16 <https://www.siauliai.lt/lit/Socialiniu-kompetenciju-ugdymo-sistema>

17 <http://atviri.siauliai.lt/tema/svietimas-kultura/kitos-svietimo-veiklos/>

Neformalusis vaikų švietimas

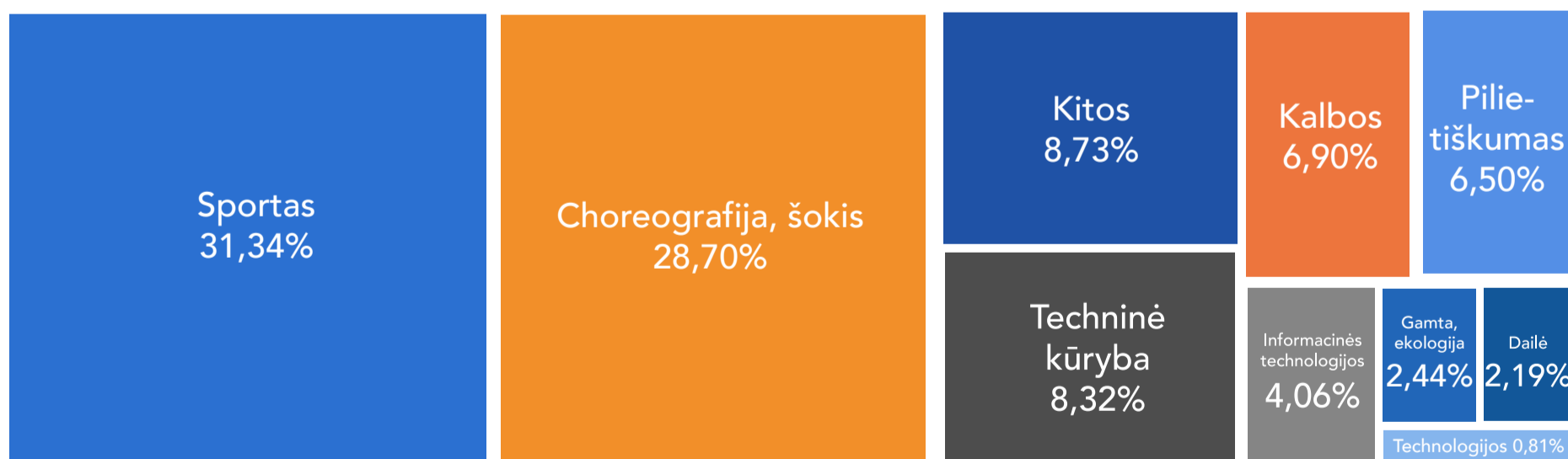
Strateginiame savivaldybės plane neformaliajam švietimui numatytos šios priemonės:

- **Finansuoti neformaliojo vaikų švietimo mokyklų veiklą**, t. y. užtikrinti savivaldybei pavaldžių neformaliojo švietimo įstaigų išlaikymą. Savivaldybės lėšomis yra išlaikomos (t. y. skiriamos ūkio ir mokymo lėšos) 8 neformaliojo vaikų švietimo mokyklos: formalųjį švietimą papildančio ugdymo (FŠPU) programos vykdančios 1-oji muzikos mokykla, Dainų muzikos mokykla, „Dagilėlio“ dainavimo mokykla, Dailės mokykla bei neformaliojo vaikų švietimo paslaugas teikiantys Jaunųjų gamtininkų centras, Jaunųjų technikų centras, Jaunųjų turistų centras, Moksleivių namai. Dviejose bendrojo ugdymo mokyklose („Juventos“ ir Gegužių progimnazijose) įsteigti neformaliojo ugdymo skyriai. 2018 m. skirtas biudžetas – apie 3,7 mln.

eurų, dalyvaujančių vaikų skaičius – 4 133¹⁸; FŠPU programoms vykdyti papildomai buvo skirta 48 tūkst. eurų ugdymo lėšų. Savivaldybės neformaliojo vaikų švietimo įstaigų išlaikymo ir ugdymo paslaugų kaina vienam vaikui buvo apie 900 eurų metams, arba apie 90 eurų mėnesiui, skaičiuojant 10 mėnesių per mokslo metus. Lyginant su meno ir sporto neformaliojo vaikų švietimo paslaugų rinkos kainomis, taip pat nevalstybinių neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjų kainomis, akivaizdu, kad biudžetinių neformaliojo vaikų švietimo įstaigų paslaugų kaina yra gerokai didesnė, todėl šių įstaigų veiklos efektyvumas kelia abejonių.

- **Finansuoti neformaliojo vaikų švietimo teikėjų programas** (tikslinis finansavimas – NVŠ krepšelis 15 €/mėn.). Siekdama užtikrinti didesnę neformaliojo vaikų švietimo prieinamumą ir įvairovę, savivaldybė nusprendė šias lėšas skirti tik nevalstybinių švietimo įstaigų ir laisvųjų mokytojų įgyvendinamoms programoms. Savivaldybės duomenimis, 2018 m. buvo 47 neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjai (2017 m. – 46, 2016 m. – 56), jie įgyvendino 56 programas (2017 m. – 62, 2016 m. – 56 programas). 2018 m. NVŠ programose dalyvavo

2 pav. NVŠ tikslinio finansavimo programose dalyvaujančių vaikų skaičiaus pasiskirstymas pagal kryptis, proc.

Parengta pagal Mokinių registro 2018 m. spalio 30 d. duomenis.

18 Šiaulių miesto savivaldybės 2018–2020 metų strateginio veiklos plano ataskaita https://www.siauliai.lt/get_file.php?file=bk5abG1w-cVNuTnVTMFdTYXk1Rmx6NXFSWXFCb1pXelRrNUpubVpuTWxaM-mJ5R2FreG1CczNXSExsSnJlIbkdYTG05Vm5ZbXVjbnM5bW4ycVlhNVNU-WnNhVmwycVdhV2VWbE4xaW5aYWphcUZudFphbm02aHB4MkduWT-VoanlwS2FtTkZvbXNtZ2FvYVcyNWFXbDVsbzBXYk9acUpscVdpR2s2T-1luMIRFeUoIMkZIMG1kUmXwS2MybWpHWXFTV20ybkhY3RrcDjxW-G01U1dxMldmWk5iRWJKV2VhZyUzRCUzRA==

2 778 vaikai (2017 m. – 3 592 vaikai, 2016 m. – 3 205 vaikai). Sportinės krypties programose dalyvauja apie 31 proc., meninės krypties – apie 26 proc., asmeninio tobulėjimo – apie 15 proc., informacinių technologijų – apie 13 proc., pilietiškumo – apie 5 proc. neformaliojo vaikų švietimo veiklose dalyvaujančių mokinių. Iš esmės tokį patį pasiskirstymą rodo ir 2018 m. spalio 30 d. Mokinių registro duomenys (2 pav.):

Pastebėtina, kad dailės bei muzikos programos iš tikslinių lėšų buvo finansuojamos gerokai mažiau nei kitose savivaldybėse, taip pasiekiant didesnės neformaliojo vaikų švietimo įvairovės bei išvengiant dubliavimosi su kitomis savivaldybės programomis. Diskusijos metu savivaldybės atstovai paminėjo, kad mato poreikį pritraukti IT krypties teikėjų, tačiau kol kas jiems to padaryti nepavyko. Taip pat pažymėtina, kad visi neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjai gauna galimybę lengvatinėmis sąlygomis nuomoti patalpas, dažniausiai bendrojo ugdymo mokyklose. Diskusijos metu Šiaulių specialiosios mokyklos atstovai pastebėjo, kad jų patirtis pritraukti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjus dirbti su specialiųjų poreikių vaikais nepasiteisino – organizacijos tiesiog nesilaikė susitarimų ir programų nevykdė.

Šiaulių miesto savivaldybė pirmoji Lietuvoje įdiegė elektroninę neformaliojo vaikų švietimo programų lankomumo apskaitą (šiuo metu šią praktiką pradėjo įgyvendinti ir Tauragės rajono savivaldybė). Galbūt dėl papildomos administracinės naštos dalis teikėjų atsisakė dalyvauti programoje. Savivaldybės atstovų teigimu, vaikų skaičiaus mažėjimui įtakos galėjo turėti tai, kad elektroninė lankomumo apskaita užtikrino, kad NVŠ krepšelis nebus skiriamas tam pačiam vaikui keletą kartų. Be to, savivaldybės sprendimu tikslinis finansavimas buvo skiriamas tik tuo atveju, kai programos lankomumas buvo ne mažesnis kaip 50 proc. Gerokai sumažėjusį tiksliniu neformaliojo vaikų švietimo finansavimu pasinaudojančių vaikų Šiaulių mieste skaičių rodo ir Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) duomenys: 2016–2017 m. 21,71 proc., 2017–2018 m. 22,71 proc. ir 2018–2019 m. tik 10,78 proc.

Savivaldybės veiklos ataskaitoje nurodyta, o diskusijos metu Švietimo skyriaus atstovai patvirtino, kad dėl kilusių finansavimo ir administravimo problemų dalis neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjų atsisakė toliau dalyvauti programoje. Tai patvirtina Švietimo NVO tinklo išvadą¹⁹, kad NVŠ krepšelio administracinė našta yra neproporcingai didelė ir riboja nepriklausomų organizacijų galimybes dalyvauti programoje.

- **Įgyvendinti vaikų ir jaunimo vasaros užimtumo programas** – 2019 m. skirtas biudžetas – apie 100 tūkst. eurų, dalyvavusių mokinių skaičius – 1000. Iš viso buvo įgyvendintos 36 programos, iš kurių 5 buvo vykdomos NVO ir viena verslo įmonės²⁰. Didžiąją dalį vykdytojų sudarė bendrojo ugdymo mokyklos bei savivaldybei pavaldžios įstaigos.
- **NVO projektų bei jaunimo iniciatyvų finansavimo programos** taip pat iš dalies sudaro galimybę įgyvendinti neformalųjį vaikų švietimą. Kadangi detalios stebėsenos duomenų nėra, iš patvirtinto projektų sąrašo galima daryti prielaidą, kad iš 2019 m. patvirtintų projektų bent 2 buvo susiję su neformaliojo vaikų švietimu²¹.
- Iš **Šiaulių miesto savivaldybės Kultūros krepšelio programos** taip pat galima finansuoti su neformaliojo vaikų švietimu susijusias veiklas, tačiau tai nėra šios priemonės prioritetinga sritis²².

2019–2021 m. Šiaulių savivaldybės strateginiame plane neformaliojo suaugusiųjų švietimo aprašymas apsiriboja tik bendrosiomis nuorodomis į Švietimo ir Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymus, kurių pagrindu Šiaulių miesto savivaldybėje patvirtintas Šiaulių miesto savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programų finansavimo ir atrankos tvarkos aprašas. Strateginio planavimo dokumentuose numatomi du kiekybiniai rodikliai ir siektinos reikšmės – 15 finansuojamų suaugusiųjų švietimo programų ir 1000 dalyvių.

19 Neformaliojo vaikų švietimo situacija ir plėtros perspektyvos, Švietimo NVO tinklas. Internetu: <http://svietimotinklas.lt/tyrimas/neformaliojo-vaiku-svietimo-situacija-ir-pletros-perspektyvos/>

20 <https://www.siauliai.lt/lit/2019-m-vaiku-vasaros-uzimtumo-programos-21> Šiaulių miesto 2019 m. iš dalies finansuotų NVO projektų sąrašas – NVŠ skirti projektai VšĮ „Gyvenimo sparnai“ vasaros dienos stovykla vaikams „LAIMĖS BEIEŠKANT“ bei Radistų asociacijos projektas „Jaunųjų radistų būrelio veiklos tęstinumas“.

22 Pagal patvirtintą Kultūros krepšelio lėšų tvarkos aprašą paslaugų atrankoje gali dalyvauti Šiaulių regiono ir Šiaulių miesto biudžetinės įstaigos, nevyriausybines organizacijos, fondai, asociacijos, kiti juridiniai bei fiziniai asmenys (vykdantys Lietuvoje registruotą individualią veiklą), užsiimančys kultūros ir (ar) meno renginių, kultūrinės edukacijos užsiėmimų ir (ar) kultūros ir meno renginių, papildytų kultūrine edukacija, organizavimo veikla.

Neformalusis suaugusiųjų švietimas

Pagal **Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programų finansavimo priemonę**

maksimali skiriamų lėšų suma neformaliojo suaugusiųjų švietimo programai įgyvendinti yra ne didesnė kaip 3000 eurų, programos trukmė – 60–120 akademinių valandų. Pagal nustatytą tvarką leidžiama finansuoti tik tiesiogiai su programos vykdymu susijusias išlaidas, t. y. nedengiamos programų vykdančių organizacijų bendrosios ūkio sąnaudos. Programą koordinuoja savivaldybės įstaiga Šiaulių švietimo centras. Priemonės apraše numatyta finansuoti tiek profesinių kompetencijų tobulinimo, tiek bendrųjų gebėjimų ir vyresnio amžiaus žmonių švietimo poreikių tenkinimo programas. Bendroji programų finansavimo statistika rodo, kad nors finansuojamų programų skaičius kasmet mažėja, tačiau besimokančiųjų skaičius auga. Pagal viešai skelbiamą 2019 m. sąrašą²³ iš 15 vykdytų programų 9 vykdė NVO, 5 – savivaldybės įstaigos; taip pat pažymėtina, kad pagal programų sąrašą pateikiamus projektų pavadinimus darytina prielaida, jog didelę dalį programų sudaro dailės bei saviraiškos krypties programos.

Viena iš neformaliojo suaugusiųjų švietimo NVO mieste yra Šiaulių trečiojo amžiaus universitetas, kuris turi 8 fakultetus ir apie 1000 studentų, dalyvauja ir gauna finansavimą pagal pirmiau minėtas savivaldybės programas. Fokusuotos grupės diskusijų metu Trečiojo amžiaus universiteto atstovai pateikė keletą pastebėjimų apie suaugusiųjų švietimo programų vykdymo sąlygas:

- Organizacija patalpų neturi, bet ilgalaikių partnerystės ir rėmėjų dėka pavyksta gauti patalpas veiklai vykdyti (t. y. rengti paskaitas ir susitikimus) arba neatlygintinai, arba už nedidelę kainą. Tačiau labai aktualu turėti bent nedidelę patalpą – įstaigos buveinę administraciniam darbui, dokumentams saugoti ir pan.
- Sudėtingi atsiskaitymo už gautas lėšas reikalavimai, nes savivaldybė reikalauja įvairių dokumentų, pvz., sutarčių su klausytojais, kiekvienos paskaitos dalyvių sąrašų su asmeniniais duomenimis, o tai sukelia nepagrįstai didelę administracinę naštą, kuri nekuria jokios pridėtinės vertės ir neleidžia koncentruotis į veiklos kokybę.

Finansuotos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programos

Metai	Programų skaičius	Dalyvių skaičius
2017	14	976
2018	15	1,258
2019	13	1,195

Šiaulių miesto atviri duomenys <http://atviri.siauliai.lt/>

23 <https://svcentras.lt/neformalusis-suaugusiuju-svietimas/dokumentai/>

Geroji praktika ir rekomendacijos

1. Palankus požiūris į NVO ir partnerystės skatinimas

Savivaldybės požiūris į NVO iš esmės palankus – su jomis dirbama, siūloma keletas konkursinio finansavimo priemonių. Daugeliu atvejų ir savivaldybės įstaigos (mokyklos, darželiai ir kt.) yra nusiteikusios bendradarbiauti su NVO. Vis dėlto savivaldybės lygmeniu NVO labiau siejamos su jaunimo, bendruomenine, socialine veikla, o savivaldybės strateginiuose ir metiniuose veiklos planuose švietimo srityje NVO vaidmuo tiesiogiai nenumatomas.

Rekomenduojama sudaryti sąlygas sistemingai partnerystei su NVO ir švietimo srityje, atveriant galimybes veikti nevalstybinėms visų lygių ugdymo įstaigoms, visapusiškai įtraukiant jas į bendrą savivaldybės švietimo sistemą, konsultavimosi procesus, vykdomas programas.

2. NVO įgalinimas ir stiprinimas

Savivaldybėje yra numatyta parama NVO steigimo ir registravimo išlaidų kompensavimui, organizuojami renginiai NVO kvalifikacijai tobulinti.

Rekomenduojama toliau plėtoti įgalinančią ir skatinančią aplinką vietos švietimo NVO, jau vykdomas NVO stiprinimo veiklas sujungiant į vieną bendrą sistemą, apimančią:

- finansinę paramą NVO registravimui, veiklos administravimui, kvalifikacijos kėlimui, asocijavimuisi ir pan.;
- aiškią, viešai skelbiamą naudojimosi savivaldybės patalpomis tvarką;
- NVO kvalifikacijos tobulinimo programas (projektų paraiškų rengimo ir administravimo, švietimo paslaugų kokybės užtikrinimo ir pan.), konsultuojantis su NVO apie tokių programų poreikį ir turinį;

- sistemingą švietimo NVO įtraukimą į švietimo klausimų sprendimą per NVO tarybą, Švietimo tarybą ir (ar) kitas konsultavimosi procedūras.

Rekomenduojama steigti mieste NVO inkubatorių, kuriame konkurso principu būtų suteikta galimybė NVO naudotis patalpomis, gauti organizacinio stiprinimo paslaugas, plėtoti bendradarbiavimą ir pačioms teikti paslaugas Šiaulių miesto gyventojams.

3. Savivaldybės finansuojamų programų administracinės naštos mažinimas ir lygiaverčių NVO dalyvavimo sąlygų užtikrinimas

Nors savivaldybėje siūloma ne viena konkursinio finansavimo priemonė, kurioje pagal konkursų aprašus vienodomis sąlygomis su biudžetinėmis įstaigomis gali dalyvauti ir NVO, vis dėlto pastarosioms šios sąlygos nėra lygiavertės. Biudžetinėms įstaigoms iš valstybės arba savivaldybės biudžetų reguliariai skiriamos lėšos įstaigų ūkio reikmėms, t. y. patalpos, lėšos jų išlaikymui, administraciniam ir pedagoginiam personalui bei ugdymo reikmėms, nevyriausybinėms organizacijoms tokios lėšos neskiriamos. Konkursų nuostatai daugeliu atvejų leidžia finansuoti tik tiesiogiai su konkursui teikiamomis veiklomis, programomis ar projektais susijusias išlaidas, taigi nedengia bendrųjų administravimo ir veiklos užtikrinimo išlaidų. Dėl vienodų visiems tiekėjams konkursų sąlygų NVO galimybės konkuruoti su biudžetinėmis įstaigomis yra gerokai silpnesnės.

Rekomenduojama apsvarstyti galimybes iš konkursinio finansavimo programų NVO skirti papildomų lėšų veiklos administravimui bei apskritai mažinti administracinę šių programų vykdymo naštą tiek savivaldybei, tiek pareiškėjams, konsultuojantis su pačiomis NVO, ypač neformaliojo vaikų ir suaugusiųjų švietimo programų atveju.

4. Didesnė neformaliojo vaikų švietimo įvairovė

Savivaldybė atvėrė didesnes galimybes nevalstybinėms tiekėjams teikti neformaliojo vaikų švietimo paslaugas, neskirdama tikslinio finansavimo savivaldybės įstaigoms bei skatindama tas kryptis, kurių neužtikrina arba nepakankamai užtikrina savivaldybei pavaldžios neformaliojo švietimo įstaigos. Tai leido išplėsti ugdymo kryptių įvairovę.

Rekomenduojama toliau kryptingai siekti pritraukti naujų teikėjų ir didinti programų įvairovę, skatinant naujų teikėjų steigimąsi arba juos kviečiant iš kitų savivaldybių, mažinant programų ir konkursų administracinę naštą, t. y. atsisakant perteklinio dokumentų administravimo ir orientuojantis į veiklos rezultatus ir kokybę.

5. Atviri duomenys, stebėseną ir viešumas.

Savivaldybė teikia kai kuriuos atvirus duomenis <http://atviri.siauliai.lt/>. Informacija apie konkursinio finansavimo priemones šiuo metu teikiama, tačiau išsklaidyta skirtingose savivaldybės interneto svetainės dalyse.

Rekomenduojama toliau tobulinti duomenų pateikimą, į atvirų duomenų sistemą įtraukiant ir duomenis apie konkursinio finansavimo programas, patvirtintus NVO ir kitų organizacijų projektus bei jiems skirtą finansavimą.

6. Besimokančiųjų poreikiai

Strateginiuose dokumentuose užsimenama apie besimokančiųjų ugdymosi poreikius, tačiau nenumatyti jokie šių poreikių nustatymo instrumentai.

Rekomenduojama reguliariai tirti vaikų, mokinių ir suaugusiųjų bei vyresniųjų suaugusiųjų ugdymosi poreikius (pavyzdžiui, apklausos, apskritojo stalo, fokusuotų grupių diskusijų ir kitais būdais) ir atsižvelgiant į gautus rezultatus numatyti ar atnaujinti švietimo finansavimo prioritetus ir kryptis.

